

Skógar og skógrækt - Stefna Íslands

Drög, 7. maí 2010

Skýrsluhöfundar

**Aðalsteinn Sigurgeirsson
Álfhildur Ólafsdóttir
Brynjólfur Jónsson
K. Hulda Guðmundsdóttir
Jón Loftsson
Jón Geir Pétursson
Valgerður Jónsdóttir
Pröstur Eysteinnsson**

Samþykkt (dags.) fyrir hönd ríkisstjórnar Íslands

Undirskriftir

Auðlind til framtíðar

*Ég vil hverfa langt
langt inn á græna skóga
inn í launhelgar trjáanna*

*og gróa þar tré
gleymdur sjálfum mér, finna
ró í djúpum
rótum og þrótt
í ungu ljósþyrstu laufi*

*leita svo aftur
með vizku trjáanna
á vit reikulla manna.*

(Snorri Hjartarson, Inn á græna skóga)

Skógar veita okkur margt sem er svo sjálfsagt í okkar daglega lífi að við tökum varla eftir því. Þess vegna er hugtakið auðlind gjarnan notað til að lýsa skógum, afurðum þeirra og gæðum. Hér er mörkuð stefna um áherslur í skógrækt Íslendinga fram eftir 21. öld. Stefnan hefur sjálfbæra þróun að leiðarljósi og felst í því að Íslendingum megi takast að byggja upp skógarauðlind sem þjóni fjölbættum hagrænum, félagslegum og umhverfistengdum markmiðum

Fylgt úr hlaði (ráðherra)

Efnisskrá

Samantekt

1. hluti: Markmið
2. hluti: Megináherslur
3. hluti: Innleiðing

Samantekt

Hér er mörkuð stefna um áherslur í skógrækt Íslendinga fram eftir 21. öld. Stefnan hefur sjálfbæra þróun að leiðarljósi og felst í því að Íslendingum megi takast að byggja upp, varðveita og nýta skógarauðlind sem þjóni fjölþættum hagrænum, félagslegum og umhverfistengdum markmiðum. Þótt horft sé fram eftir öldinni, er áherslan lögð á mál sem hægt er að hrinda í framkvæmd á komandi árum, enda verða skógar framtíðarinnar afleiðing framkvæmda nútímans.

Stefnan hefur sjálfbæra þróun¹ að leiðarljósi sem felst í því að Íslendingar ætli að byggja upp og varðveita skógarauðlind sem þjóni fjölþættum hagrænum, félagslegum og umhverfistengdum markmiðum í þágu aukinna lífsgæða og almennrar velferðar.

Framtíðarsýn	Fólk njóti umtalsverðs ávinnings af skógum Íslands og öðrum trjágróðri. Skógarnir breiðast út og verða eðlilegur þáttur í landslaginu. Með virkum hætti verður annast um skóglendin svo óbornar kynslóðir megi njóta þeirra og nýta. Skógarauðlindin verður hluti sjálfbærs atvinnulífs, menningar og umhverfis.
Megináherslur	<ul style="list-style-type: none"> • Uppbygging skógarauðlindar - Auka hraða endurreisnar skógarauðlindar á Íslandi í þágu lands og þjóðar. • Loftslagsbreytingar - Efla skógrækt sem mótvægisáðgerð gegn loftslagsbreytingum og jafnframt aðlaga skógrækt að loftslagsbreytingum. • Viðarnytjar - Auka skógrækt þar sem viðarnytjar eru meðal markmiða. Tryggt verði að umfang og gæði skógarauðlindarinnar nægi til að framleiða megnið af þeim viðarafurðum sem þjóðin þarf. Ná skal sem mestum ávinningi af stækkandi skógarauðlind Íslands á sjálfbæran hátt, ýta undir þróun úrvinnsluþæðnaðar og samþætta skógrækt öðrum landnýtingarkostum og atvinnugreinum. • Samfélag, aðgengi og heilsa - Auka lífsgæði og vellíðan landsmanna með því að efla félagslega innviði samfélagsins, þar sem skógar og skógrækt skipta miklu máli. Auðvelda skal aðgengi almennings að skóglendum og gera honum kleift að njóta þar útivistar, ekki síst í því augnamiði að bæta líkamlega og andlega heilsu fólks, þ.e. að efla lýðheilsu.

¹ „Sjálfbær þróun“ á hugmyndafræðilegar rætur að rekja til umfjölunar um skógrækt. Þýski skógfræðingurinn Hans Carl von Carlowicz notaði hugtakið fyrst í ritinu *Silvicultura Oeconomica* árið 1713 til að lýsa því hvernig hægt væri að nýta skóg án þess að eyða honum. Georg Ludwig Hartig (1764-1837) útskýrði hugtakið á þennan hátt: *Öll skynsamleg skógrækt verður að hafa í heiðri og leitast við að efla og nýta sem best gæði skógarins, en þannig að óbornar kynslóðir geti sótt í skógana að minnsta kosti jafn mikil gæði og núlifandi kynslóð krefst sér til handa.*

	<ul style="list-style-type: none"> • Umhverfisgæði - Vernda og auka gæði umhverfisins, bæta og fegra landslag og styðja við endurreisn og eflingu líffræðilegrar fjölbreytni. Skógar og skógrækt stuðli að því að fá sem mestan ávinning af hinu einstaka umhverfi Íslands. 		
...með þessi þrjú meginmarkmið	Aukin velferð og lýðheilsa <ul style="list-style-type: none"> - Fjölga tækifærum til útivistar og heilsueflingar - Efla félagsauð - Stuðla að meiri færni í námi og starfi 	Framlag til eflingar hagkerfisins <ul style="list-style-type: none"> - Stuðla að þróun fjölbreyttrar atvinnustarfsemi í dreifbýli - Þróa skilvirkan og samkeppnishæfan timburmarkað - Stuðla að nýsköpun í úrvinnslu skógarafurða - Auka hlut skóga og skógræktar í ferðaþjónustu 	Fjölbreytt og aðlögunarhæft umhverfi <ul style="list-style-type: none"> - Takast á við loftslagsbreytingar - Skapa hlýlegt og fallett umhverfi - Vernda jarðveg, vatn og loftgæði - Vernda sögulega arfleifð og náttúruskóga - Efla líffræðilega fjölbreytni

Tenging við almenn markmið stjórnvalda

Íslenskra stjórnvöld hafa markað sér stefnu um sjálfbæra þróun. Þar er gert ráð fyrir því að allar þrjár stoðir (hagrænar, félagslegar og umhverfislegar) sjálfbærrar þróunar liggja til grundvallar hverskonar stefnumótunar í samfélaginu.

Allir þættir þessarar stefnu í skógrækt miða að því að ná þessum opinberu markmiðum og tengjast allir einhverju af hinum þremur stoðum sjálfbærrar þróunar.

Sjálfbær skógrækt

Höldum áfram að byggja upp **skógarauðlind** á Íslandi og stuðla um leið að eflingu **byggðar** og atvinnu í dreifbýli.

- Eflum **nýsköpun** og styðjum **hagvöxt** með stofnun fyrirtækja sem vinna að þróun fjölbreytta **viðarnytja** við öruggar vinnuaðstæður.
- Drögum úr neikvæðum áhrifum **loftslagsbreytinga** með því að binda kolefni með skógrækt.
- Nýtum jákvæð áhrif **loftslagsbreytinga** með því að rækta nýjar trjategundir og skapa fjölbreyttari skóg um leið og við stuðlum að endurreisn og varðveislu **skóga**.
- Aukum lífsgæði og vellíðan með því að efla félagslega innviði **samfélagsins**, þar sem skógar bjóða upp á **yndislegt umhverfi** til hverskonar **útivistar**.

- Bætum **aðgengi** allra að skóglendi - til að bæta **lýðheilsu** Íslendinga
- Viðhöldum **umhverfisgæðum** sem suðla að hlýlegu og fallegu umhverfi okkar og nýtum **náttúruauðlindirnar** (vatn, jarðveg og loft) á sjálfbæran hátt.
- Varðveitum sérstæða **landslagsþætti**, **náttúru-** og **menningarminjar** og hjálpum til við að gera sögulega arfleifð okkar sýnilega.
- Hjálpum til við að endurnýja, viðhalda og auka **vistkerfisþjónustu** skóga.
- Stuðlum að vernd **líffræðilegrar fjölbreytni** á Íslandi og aukinni vitund og ánægju okkar allra af fjölbreyttum vistgerðum og vistkerfum.

Áhersla er á að öll starfsemi sem krefst landnotkunar vinni saman að *samþættingu margvíslegra áætlana*.

Hver eru skilaboðin?

Óháð eignarhaldi á skógum og landi, er lögð áhersla á:

- að vernda beri „skógargersemar“ á landsvísu, veita fólki tækifæri til útivistar í skógum og skapa störf í skógum;
- að skógar verði öflugir í að veita viskerfisþjónustu, þ.e. jarðvegs- og vatnsvernd, skjól, líffræðilega framleiðslu og vera búsvæði fjölda tegunda;
- að mikilvægt sé að góð samvinna ríki milli hins opinbera og landeigenda um umhirðu skóga og not á landi til skógræktar;
- að brýnt sé að þróa viðarvinnslu, tryggja timburframleiðslu og ýta undir margskonar rekstur tengdan skógum og skógrækt og
- að mikilvægt sé að viðhalda fullnægjandi skógarþjónustu í öllum landshlutum til að stuðla að sjálfbærri þróun, vera fyrirmynd og vísa veginn í fjölþættri skógrækt.

Undirstöðuatriðin til að ná settum markmiðum:

- langtíma áætlanir;
- góð umhirða skóglenda;
- sátt um landshluta- og staðbundnar séráherslur og
- fagleg vinnubrögð

Leiðir að settum markmiðum:

- Miðlun upplýsinga og leiðbeiningar;
- Setning laga og reglugerða;
- Framlög og önnur hvatning;
- Þjónusta hins opinbera;
- Árangurstengt eftirlit.

1. hluti: Markmið

Skógar veita okkur margt sem er svo sjálfsagt í okkar daglega lífi að við tökum varla eftir því. Þess vegna er hugtakið auðlind gjarnan notað til að lýsa skógum, afurðum þeirra og gæðum. Hér er mörkuð stefna um áherslur í skógrækt Íslendinga fram eftir 21. öld. Stefnan hefur sjálfbæra þróun að leiðarljósi og felst í því að Íslendingum megi takast að byggja upp, varðveita og nýta skógarauðlind sem þjóni fjölþættum hagrænum, félagslegum og umhverfistengdum markmiðum. Þótt horft sé fram eftir öldinni, er áherslan lögð á mál sem hægt er að hrinda í framkvæmd á komandi árum, enda verða skógar framtíðarinnar afleiðing framkvæmda nútímans. Hér er settur fram *stefnumiðaður rammi um skógrækt á Íslandi*.

Sýn - Fólk njóti umtalsverðs ávinnings af skógum Íslands og öðrum trjágróðri. Skógarnir breiðast út og verða eðlilegur þáttur í landslaginu. Með virkum hætti verður annast um skóglendin svo óbornar kynslóðir megi njóta þeirra og nýta. Skógarauðlindin verður hluti sjálfbærs atvinnulífs, menningar og umhverfis.

Langtímamarkmið er að sjá skóga Íslands vaxa úr núverandi 1,2% í a.m.k. 12% af flatarmáli Íslands. Sú tala fæst með því að leggja saman markmið laga um landshlutaverkefni í skógrækt (5% láglandis = 2% landsins) og tillögu í skýrslu hóps um vernd og endurheimt birkiskóga (10% landsins). Rannsóknir benda til þess að skógur eða kjarr geti vaxið á 30-40% af flatarmáli Íslands, svo þetta er raunhæft.

Skammtímamarkmið fást við að nálgast langtímamarkmiðin, m.a. með ýmsum aðgerðum til að stuðla að aukinni útbreiðslu skóga, rannsóknum til að auka árangur og hagkvæmni, markaðsþróun til að stuðla að atvinnuuppbyggingu og þróun aðferða við skógrækt til að ná fjölþættum hagrænum, félagslegum og umhverfislegum markmiðum.

Íslenskra stjórnvöld hafa markað sér stefnu um sjálfbæra þróun. Þar er gert ráð fyrir því að allar þrjár stoðir (hagrænar, félagslegar og umhverfislegar) sjálfbærrar þróunar liggja til grundvallar hverskonar stefnumótunar í samfélaginu. Allir þættir stefnu í skógrækt miða að því að ná þessum opinberu markmiðum og tengjast allir einhverju af hinum þremur stoðum sjálfbærrar þróunar.

Evrópuþjóðir hafa sameiginlega markað þá stefnu að hvert ríki fylgi landsáætlun í skógrækt (e: national forest programme) og hugmyndir eru uppi um að leggja fram bindandi fjölþjóðasamning um skóga, sem m.a. felur í sér skuldbindingu um það. Landsáætlun í skógrækt felur í sér heildrænt og endurtekið ferli stefnumiðaðrar áætlunargerðar, útfærslu, vöktunar og árangursmats á landsvísi með þátttöku allra hagsmunaaðila. Markmiðin eru að þróa og bæta sjálfbæra skógrækt og stuðla að sjálfbærri þróun. Landsáætlunin byggist á sjálfstæði og frumkvæði hvers þjóðríkis, á viðvarandi áræðni stjórnvalda til að nýta framkvæmdagetu sem best og stuðlar að þekkingarlegum, félagslegum og stofnanalegum framförum á sviði sjálfbærrar skógræktar. Stefnan sem hér er lögð fram er nauðsynleg undirstaða landsáætlunar í skógrækt.

Stefna í skógrækt hefur til hliðsjónar eftirtöld grunnstef (setja upp sem mynd):

- Sjálfbær þróun
- Að skógrækt efli félagsauð og sé „fyrir fólkið og með fólkinu”

- Skógrækt sé samþætt öðrum landnýtingarkostum og atvinnugreinum eins og frekast er kostur
- Endurreisn skóga verði til að efla byggð og atvinnu í landinu og endurspegli landshlutabundnar og staðbundnar áherslur
- Skógrækt byggist á langtímaskipulagi og háu, faglegu gæðastigi
- Skógrækt og góð umhirða skóglenda verði til þess að prýða landið, vernda jarðveg og vatn og auka líffræðilega framleiðni og fjölbreytni.

Srefna í skógrækt samrýmist þeim lögum, reglum og öðrum stefnumarkandi ákvörðunum sem á ýmsan hátt snerta skógræktarmál Íslendinga:

(setja upp í skema/mynd)

- Skógræktarlög nr. 3/1955
- Lög um landshlutaverkefni í skógrækt nr. 95/2006
- Náttúruverndarlög nr. 44/1999
- Skógrækt í sátt við umhverfið (<http://www.skog.is/leidbeiningar.htm>)
- Skýrsla nefndar um Vernd og endurheimt íslenskra birkiskóga:
- Selfossyfirlýsing Norrænna skógarmálaráðherra um sjálfbæra skógrækt 2008
- Ályktanir ráðherrafunda um vernd skóga í Evrópu (Forest Europe) (www.mcpfe.org)
- Stefna stjórnvalda í vernd líffræðilegrar fjölbreytni
- Stefna stjórnvalda í loftslagsmálum
- Stefna stjórnvalda um sjálfbæra þróun - Velferð til framtíðar
- Lýðheilsustefna
- Byggðaáætlun

Æskileg útkoma (tafla/mynd/eitthvað)

Staða skóga á Íslandi í framtíðinni fer eftir því sem við gerum á næstu árum og áratugum. Unnið verður að því að ná tvennskonar sértækum markmiðum:

1. *Aukinn skógrækt*
  - a. Skógarþekja verði 12% af flatarmáli Íslands
  - b. Uppbygging skógarauðlindar til fjölnytja
2. *Skógrækt og loftslagsmál*
  - a. Hámarka bindingu kolefnis með skógrækt
  - b. Skógar verði aðlagðir loftslagsbreytingum

Að öðru leyti byggist stefnan á hinum þremur stöðum sjálfbærrar þróunar:

3. *Þróun sjálfbærrar nýtingar og viðskipta með þjónustu og afurðir skóga*
  - a. Að tryggja nægilega timburframleiðslu til þess að þróa megi hagkvæmni og samkeppnishæfni í skógarnytjum og úrvinnslu
  - b. Stuðla að þróun og eflingu nýrra markaða fyrir skógarafurðir
  - c. Stuðla að þróun fjölbreyttrar atvinnustarfsemi í dreifbýli
  - d. Hvetja til stofnunar samkeppnishæfra fyrirtækja
  - e. Efla opinbera þjónustu á sviði skógræktar í öllum landshlutum til að stuðla að þróun, vera fyrirmynd og vísa veginn í skógrækt.

4. *Bætt lýðheilsa og aukin velferð*
  - a. Efla þátttöku fólks í samfélaginu
  - b. Skapa tækifæri til útivistar í skógum til andlegrar og líkamlegrar heilsubótar
  - c. Nýta skóga til að auka þekkingu og færni á ýmsum sviðum.
5. *Öflugt og aðlögunarhæft umhverfi*
  - a. Stuðla að vernd jarðvegs, bættum vatnsgæðum og hreinna lofti.
  - b. Stuðla að fegrun lands og vernd menningarminja
  - c. Vernda gamalgróna náttúruskóga og skógargersemar
  - d. Efla og vernda líffræðilega fjölbreytni

Ábyrgð

Persónur og leikendur (setja upp sem skema/mynd)

- Skógrækt ríkisins er hin opinbera skógræktarstofnun landsins og heyrir undir umhverfisráðuneytið. Hún hefur umsjón með þjóðskógunum, sér um rannsóknir og fæst við stjórnsýslu.
- Skógrætarfélag Íslands eru frjáls félagasamtök áhugafólks um skógrækt, regnhlifasamtök skógrætarfélaga um land allt.
- Landshlutaverkefni í skógrækt eru fimm verkefni undir sjávarútvegs- og landbúnaðarráðuneytinu, sem veita framlög til skógræktar á bújörðum
- Landsamtök skógareigenda eru samtök félaga skógareigenda, og fást við hagsmunamál þeirra

Skógrækt ríkisins hefur forystu um kynningu og innleiðingu skógarstefnunnar. Stofnunin ber einnig ábyrgð á því að fylgja stefnunni eftir og meta árangur og birtir niðurstöður í áfanga-skýrslum sem skilgreina megináherslur og gefa vísbendingar um árangur. Skógrækt ríkisins birtir fyrstu áfangaskýrslu árið 2015.

Stór hluti (um 75%) íslenskra skóga er í eigu og vörslu einstaklinga, fyrirtækja, sveitarfélaga, skógræktarfélaga og annarra sem ekki heyra undir íslenska stjórnarráðið. Samstarf við þessa aðila er nauðsynlegt til að hrinda þessari stefnu í framkvæmd.

2. Hluti: Megináherslur stefnunnar

1. Áhersla: Aukin útbreiðsla skóga og uppbygging skógarauðlindar

Nauðsynlegt er að hraða endurreisn skóga á Íslandi í þágu lands og þjóðar.

- Skógarþekja verði 12% af flatarmáli Íslands árið 2110, þar af verði 10% birkiskógur

- Að til verði skógarauðlind á Íslandi
- Að hún verði nægileg að magni og gæðum til að standa undir fjölbreyttum afurðum
- Að hún uppfylli fjölþættar félagslegar þarfir
- Að hún stuðli að margskonar umhverfislegum gæðum í dreifbýli og þéttbýli

Til hvers?

1. Skógar eru hér á landi til mikilla bóta fyrir landið og til mikilla nota fyrir þjóðina
2. Þjóðin vill meiri skóg, enda er flestum ljóst að það sem helst vantar í skóglausu landi er skógur. Þessi vilji þjóðarinnar lýsir sé í mikilli almennri þátttöku í skógrækt, miklum fjölda meðlima Skógræktarfélags Íslands, mikilli nýtingu Íslendinga á skógum til útivistar og þegar spurt er beint segjast 85% Íslendinga vilja meiri skóg (skv. IMG/Gallup könnun 2004).
3. Stefnan um 12% skógarþekju saman stendur af tillögum um 10% þekju birkiskóga skv. tillögu nefndar um vernd og endurheimt birkiskóga á vegum umhverfisráðuneytisins og markmiðum um a.m.k. 5% skógarþekju láglandis (um 2% landsins alls) skv. lögum um landshlutaverkefni í skógrækt.
4. Skógarauðlind var til á Íslandi en er nú að mestu horfin. Hún var mikilvæg og mikið nýtt, en ósjálfbær nýting leiddi til þess að hún eyddist sem auðlind.
5. Þekkingaröflun og reynsla undanfarinna áratuga sýnir að auðlindina má endurreisa og að hér geti vaxið skógar sem standi undir kröfum um framleiðni, arðsemi og fjölþættar nytjar.
6. Skógrækt getur aukið framleiðslu og þar með verðmætasköpun af landi.
7. Íslendingar nýta jafnmikið af skógarafurðum og aðrar þjóðir með sambærileg lífsgæði, en þær eru nær allar innfluttar. Sá innflutningur nemur tugum milljarða króna árlega. Verulegan hluta þeirra verðmætasköpunar má færa til Íslands þegar hér verður skógarauðlind sem undirstaða. Auk þess felst orkusparnaður og þar með aukin sjálfbærni í innlendri framleiðslu, samanborið við að flytja allt langar vegalendir yfir hafið.
8. Uppbygging auðlindarinnar og síðan úrvinnsla afurða skapa fjölda starfa og heilar atvinnugreinar. Sem dæmi má nefna að á Írlandi er áætlað að 1000 hektarar af ræktuðum skógi skapi 33 bein ársverk; við gróðursetningu, umhirðu, stjórnun, fellingu og úrvinnslu timburs úr þeim skógum. Írar hófu uppbyggingu skógarauðlindar á svipuðum tíma og undir svipuðum kringumstæðum og Íslendingar en gengu ákveðnar til verka. Nú þekja skógar 10% Írlands og skapa 16.000 störf.
9. Skógar landsins eru þegar mikið nýttir til útivistar. Árlegur fjöldi gesta í íslenskum skógum er áætlaður ríflega 4,6 milljónir (14,5 heimsóknir að meðaltali á hvern Íslending). Aukin útbreiðsla skóga býður uppá aukna möguleika til útivistar og nýtingu þeirra til eflingar lýðheilsu. Með hliðsjón af írskum gögnum, má áætla að beint peningalegt verðmæti þessarar útivistar hérlendis nemi árlega um 4,6 milljörðum króna.
10. Skógar vernda jarðveg, hreinsa vatn og auka fjölbreytni búsvæða. Jarðvegs- og gróðureyðing er alvarlegasta umhverfisvandamál sem Íslendingar eiga við að etja og í glímunni við hana næst bestur og varanlegastur árangur með því að græða landið skógi. Vatn er ein verðmætasta auðlind sem við eigum og vernd hennar,

þ.m.t. með aðstoð skóga, er nauðsynleg. Skógar eru fágætir á Íslandi og því næst fram aukin fjölbreytni búsvæða með aukningu skóglendis.

Aðgerðir:

1. *Efla kynningu á þætti skógræktar í sjálfbærri þróun*
  - a. Kynna sögu hugmyndafræði sjálfbærrar þróunar, en hún rekur rætur sínar til skógræktar
  - b. Kynna skóga og skógrækt sem fyrirmynd að sjálfbærni
2. *Auka umfang nýræktar skóga með gróðursetningu á skóglausu landi*
  - a. Stuðla að aukinni skógrækt á bújörðum til að byggja upp skógarauðlind, sem lið í að auka fjölbreytni starfa í landbúnaði og til að skapa ný og ábatasöm störf í dreifðum byggðum landsins
  - b. Efla skógrækt á vegum þeirra opinberu stofnana sem ráða yfir landi sem þeim er lögum samkvæmt ætlað að græða skógi
  - c. Efla skógrækt á vegum skógræktarféлага, ekki síst í grennd við þéttbýli og í samstarfi við sveitarfélög
  - d. Efla aðra þætti skógræktar, sérstaklega skjólbeltarækt, borgarskógrækt og jólatrjáarækt
3. *Stuðla að aukinni útbreiðslu náttúruskóga*
  - a. Aukin friðun lands fyrir beit
  - b. Aukin stjórn á lausagöngu búfjár
  - c. Aðrar aðgerðir sem stuðla að útbreiðslu náttúruskóga, m.a. friðun skógarleifa og aðgerðir til að stuðla að sjálfsáningu
4. *Tryggja og efla fræframleiðslu og fræðflun*
  - a. Skilgreina frælundi af helstu trjátegundum sem notaðar eru í skógrækt
  - b. Stofna til frægarða með völdu efni
  - c. Tryggja framboð á hentugum tegundum/kvæmum
  - d. Efla frægeymslu og umsýslu með trjáfræ
  - e. Efla kynbætur á mikilvægustu trjátegundum í íslenskri skógrækt
5. *Efla rannsóknir og þróun í hágu þess að bæta árangur í skógrækt*
  - a. Kynbótarannsóknir
  - b. Rannsóknir á lifun, þrótti og vexti trjáplantna og leiðum til úrbóta
  - c. Rannsóknir á ræktunartækni til að auka plöntugæði og bæta skilvirkni skóggræðslustarfs
  - d. Rannsóknir á umhverfisþáttum sem áhrif hafa á lifun og vöxt trjáa
6. *Auka samræmingu landnotkunar svo skógrækt verði sjálfsagður og eðlilegur þáttur þar í.*
  - a. Þróa áfram þátt skógræktar í skipulagsáætlunum
  - b. Þróa áfram greiningar- og matskerfi á landi, skógrækt og annarri landnýtingu, í þessu skyni og fyrir mismunandi mælikvarða eða svæðisstærðir

Vísar

1. Breytingar á flatarmáli skóga
2. Viðarvöxtur í skógum landsins
3. Framleiðsla og notkun innlends fræs
4. Niðurstöður úttekta á lifun og þrifum unglantna

2 Áhersla: Loftslagsbreytingar

Efla skal skógrækt sem mótvægisáðgerð gegn loftslagsbreytingum og jafnframt aðlaga skógrækt að fyrirséðum loftslagsbreytingum.

- Að auka skilning á hlutverki skóga og skógræktar við að draga úr ógninni af hnattrænum loftslagsbreytingum
- Að tryggja að skógar Íslands og íslensk skógrækt geti aðlagast loftslagsbreytingum
- Að nýta möguleika skógræktar til að draga úr loftslagsbreytingum af mannavöldum í samræmi við stefnu stjórnvalda, sérstaklega með bindingu kolefnis og aukinni nýtingu innlendra viðarafurða

Til hvers?:

1. Loftslagsbreytingar eru ein mesta ógn sem heimsbyggðin glímir við á okkar tímum. Auk þess valda þær mikilli óvissu og munu kynslóðir framtíðarinnar þurfa að mæta loftslagsbreytingunum með sveigjanleika í gerð, útbreiðslu og umhirðu skóglenda. Tryggja verður aðlögun vistkerfa og umhirðuáðferða að slíkri óvissu.
2. Skógrækt dregur úr uppsöfnun CO₂ í andrúmsloftinu með bindingu kolefnis í vaxandi skógi, öðrum gróðri og jarðvegi skóganna. Stór hluti vænlegs skógræktarlands hefur mikla möguleika til kolefnisuppsöfnunar. Með réttum áðferðum má auka bindingu á hverja flatarmálseiningu umtalsvert.
3. Árlegt brottnáam koldíoxíðs úr andrúmslofti í íslenskum skógum er meira en 75.000 tonna CO₂ á ári og Kyotoskógar – skógar gróðursettir eftir árið 1990 – munu binda 410.000 tonna af CO₂ á 5 ára tímabilinu 2008-2012. Árlegt verðgildi þessarar bindingar nemur um 300 milljónum króna (m.v. 20 €, þ.e. 3680 kr. - á hvert tonn CO₂).
4. 12% (1,2 milljónir ha) skógarþekja getur bundid um 6000 gigagrömm af CO₂ miðað við bindingu upp á 4,8 tonn CO₂/ha/ári, sem er meðalbinding íslenskra skóga 2008. Sú binding samsvarar því sem næst allri losun CO₂ á Íslandi.
5. Fá önnur ríki hafa jafn rúma möguleika til þess að binda kolefni úr andrúmsloftinu og Ísland, þar sem mikil gróðureyðing hefur verið um aldir og mikið af skemmdu og gróðursnauðu landi. Sem dæmi má nefna að með hraðvöxnum tegundum (sem binda 20 tonn CO₂/ha/ári) við góð skógræktarskilyrði má binda kolefni sem samsvarar allri núverandi losun Íslendinga á aðeins 250.000 ha lands.
6. Veruleg hlýnun andrúmsloftsins er óumflýanleg nú þegar. Aðlögun að loftslagsbreytingum felur m.a. í sér að færa sér í nyt aukna vaxtarmöguleika skóga á Íslandi.

7. Draga úr losun gróðurhúsalofttegunda með notkun endurnýjanlegra orkulinda úr skógarafurðum í stað jarðefnaeldsneytis, ellegar notkun timburs til bygginga mannvirkja í stað stáls eða steinsteypu, en við framleiðslu og flutning slíkra hráefna verður mikil CO₂-losun.

Aðgerðir:

1. *Auka skilning almennings og stjórnvalda á framlagi skógræktar til loftslagsmála*
  - a. Efla rannsóknir, þróa leiðir og vakta framlag skógræktar til þess að takast á við loftslagsvána.
  - b. Auka skilning á mögulegum áhrifum loftslagsbreytinga og með hvaða hætti best megi beita skógrækt sem mótvægisáðgerð.
  - c. Að auka skilning á áhrifum loftslagsbreytinga á skógarvistkerfi og skógræktaraðferðir
  - d. Efla eftirlit með framkvæmdum sem hafa í för með sér eyðingu skóga og eftirfylgni varðandi mótvægisáðgerðir
  - e. Auka áreiðanleika líkana um uppsöfnun kolefnisforða í íslenskum skógarvistkerfum og samanburð við aðrar leiðir til kolefnisbindingar
  - f. Efla rannsóknir til að komast að raunhæfum samanburði á mismunandi leiðum til kolefnisbindingar.
2. *Aðlögun að loftslagsbreytingum*
  - a. Að vinna viðbragðsáætlun vegna loftslagsbreytinga fyrir skógrækt í landinu þar sem þörf á breyttri notkun trjátegunda í skógrækt, með hliðsjón af breyttu veðurfari, verður sérstaklega metin
  - b. Koma á viðbragðsáætlunum gagnvart skordýraplágum, trjásjúkdómum, skógareldum og stormfalli
  - c. Auka hlutverk skógræktar í jarðvegs- og vatnsvernd
  - d. Leggja áherslu á þýðingu trjákyrnþóta, m.a. í því augnamiði að tryggja erfðafræðilega aðlögun að loftslagsbreytingum og að grípa til aðgerða þegar slíkt telst nauðsynlegt, svo sem að stofna til nýrra tegunda-, kvæma- og klónatilrauna eða flýta endurnýjun illa aðlagaðra skóga með betur aðlöguðu efni.
  - e. Aðlaga framtíðarspár um viðarvöxt, viðarmagn og kolefnisbindingu í skógum að breyttu loftslagi.
3. *Aukin kolefnisbinding og varðveisla kolefnisforða í skógarvistkerfum*
  - a. Virkja möguleika skógræktar til aukinnar kolefnisbindingar, sem framlag til heildarmarkmiða íslenskra stjórnvalda um að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda.
  - b. Auka til lengri tíma vernd þess kolefnisforða sem þegar er fyrir hendi í skóglendum
  - c. Auka skógrækt á landgerðum þar sem kolefnisforðinn er rýr og lítil samkeppni er um landnotkun. Búast má við mikilli kolefnisuppsöfnun af skóggræðslu á kolefnisrýrum jarðvegi.
  - d. Auka notkun viðar til húshitunar á „köldum“ svæðum landsins og stuðla að aukinni ræktun skóga í þeim tilgangi.

- e. Anna sem mest spurn eftir trjáviði til iðnaðarferla og stefna að því eins fljótt og auðið er að eftirspurn á hverjum tíma verði alfarið mætt með innlendu framboði.
- f. Stuðla að aukinni framleiðslu og notkun innlends timburs sem byggingarefni í stað steinsteypu og málma.
- g. Þróa aðferðir við mat á verðgildi kolefnisbindingar skóga og stuðla að markaðsvæðingu losunarheimilda.

Vísar

1. Árleg breyting á flatarmáli skóga
2. Árleg breyting bindingar kolefnis í skógum
3. Breytingar á vexti og viðgangi skóga af völdum loftslagsbreytinga
4. Notkun timburs í byggingarðnaði
5. Notkun innlends viðar til húshitunar á köldum svæðum
6. Notkun innlends viðar í stað jarðefnaeldsneytis í iðnaðarferlum (s.s. Kísilmálmsverksmiðjum)

3. Áhersla: Skógarnytjar, verðmæta- og nýsköpun

Auka þarf viðarnytjar úr íslenskum skógum. Ná skal sem mestum ávinningi af stækkandi skógarauðlind Íslands á sjálfbæran hátt, ýta undir þróun hagkvæms úrvinnsluiðnaðar og samþætta skógrækt öðrum landnýtingarkostum og atvinnugreinum.

Markmið:

1. Tryggja viðaröryggi Íslands (sbr. matvælaöryggi)
2. Hámarka verðmæti skógarauðlinda Íslands til framtíðar og auka þar með hag skógareigenda og þjóðarinnar allrar. Að efla sjálfbærni skógræktar og þróa skógarnytjar sem þátt í hagkerfi einstakra svæða og Íslands í heild.
3. Að stuðla að þróun úrvinnsluiðnaðar viðarafurða með því að koma á sjálfbæru, áreiðanlegu og stöðugu framboði á hráefni úr íslenskum skógum.
4. Ýta undir notkun timburs sem endurnýjanlegs hráefnis.
5. Auka skilvirkni útvegunar á viði (viðarframboð) til þess að tryggja samkeppnishæfni íslenska skógargeirans.
6. Hvetja til nýsköpunar og þróunar í úrvinnslu skógarafurða á Íslandi
7. Efla skógartengda ferðaþjónustu og auka hag skógareigenda og byggðalaga af henni.
8. Efla skógarnytjar aðrar en viðarnytjar

Ástæður

1. Sem hráefni er viður umhverfisvænn, hagkvæmur og til fjölmargra hluta nytsamlegur. Timbur er umhverfisvænsta byggingarefni sem völ er á. Auðlindin er endurnýjanleg, afurðirnar endurnýtanlegar og nýtingin stuðlar að kolefnisbindingu til langs tíma. Kröfur samfélagsins um sjálfbærni eru líklegar til

- að stuðla að því að þessir eiginleikar timburs verði í miklum metum um ókomna tíð.
2. Fjárhagslegur ágóði er ein meginstoð sjálfbærrar skógræktar og undirstaða þess að hinar margvíslegu afurðir og þjónustuþættir skóga skili sér til almennings.
  3. Markaðsverð á timbri er sveiflukennt þegar horft er til skamms tíma en hefur að jafnaði hækkað stöðugt yfir lengri tíma. Fjárfesting í skógi er því örugg til langs tíma.
  4. Virðisauki af timburframleiðslu krefst þess að til sé samkeppnisfær úrvinnsluiðnaður til að taka á móti því hráefni sem fellur til í skógum landsins og forsenda þess að hann geti orðið til er mikið og stöðugt framboð á timbri.
  5. Í kísilmálmverksmiðjunni á Grundartanga er áformað að skipta úr notkun á innfluttu koxi sem kolefnisgjafa yfir í notkun trjákurls. Áætluð árleg þörf nemur um 17.000 tonnum.
  6. Trjátegundir sem ræktaðar eru á Íslandi með góðum árangri bjóða uppá fjölbreytt tækifæri til nýja.
  7. Skógrækt getur aukið atvinnustarfsemi og bætt efnahag á landsbyggðinni, sérstaklega ef í kjölfarið fylgir staðbundinn úrvinnsluiðnaður og markaðssetning viðarafurða.
  8. Skógar skapa umgjörð sem hefur jákvæð áhrif á umhverfi mannsins. Þeir draga úr hávaða og rykmengun, auka skjól og mynda vistlegt umhverfi sem laðar fólk að til búsetu og vinnu.
  9. Skógar auka fjölbreytni landslags. Skógrækt rýrir *ekki* möguleika Íslands til að taka á móti fleiri ferðamönnum: þvert á móti. Ferðafólk vill *bæði* fjallasýn og skjólgott umhverfi. Því stuðlar skógrækt að auknum möguleikum í ferðaþjónustu.

Aðgerðir

1. *Að koma á stöðugu framboði af innlendu timbri, með því að:*
  - a. Áætla framleiðslugetu skóga á trjáviði og lýsa þar líklegasta magni og gæðum framleiðslunnar, miðað við forsendur um aukningu og vöxt skóglendis á komandi árum og áratugum
  - b. Áætla þörf fyrir trjávið til þess að reka megi sjálfbæran innlendan úrvinnsluiðnað
  - c. Meta þörf á umfangi nytjaskógræktar til að standa undir úrvinnsluiðnaði
  - d. Hvetja til nýsköpunar, rannsókna og þróunar, samstarfs fyrirtækja og annars sem efla mætti og tryggt gæti viðgang viðarúrvinnslu í framtíðinni
  - e. Auka framleiðni nytjaskóga með skipulegri grisjun og annarri umhirðu
  - f. Hvetja til framleiðslu timburs af háum gæðum, t.d. með notkun kynbættis efniviðar í trjáplöntuframleiðslu og með því að efla verkþekkingu á umhirðuáðferðum
2. *Að hvetja til aukinnar notkunar á timbri*
  - a. Leggja áherslu á fjölbreytta nýtingu og sjálfbærni trjáviðar (einkum innlendrar framleiðslu) sem hráefni í ýmiskonar framleiðslu
  - b. Ýta undir notkun viðar til allskonar handverksiðnaðar
  - c. Efla hæfni og getu á sviði rannsókna á viðargæðum og viðarnýtingu

- d. Efla þekkingu á úrvinnslu íslenskra skógarafurða og þróa markaði fyrir viðarafurðir.
  - e. Hvetja til þróunar á hagkvæmum nýtingarmöguleikum grisjunarviðar.
  - f. Stuðla að samstarfi innan nærsamfélagsins um markaðsþróun og aukna viðskiptalega möguleika á nýtingu afurða.
  - g. Þróa markaði fyrir trjávið til orkuframleiðslu í dreifbýli og stuðla að stofnun slíkrar úrvinnslu í návígi við hina vaxandi skógarauðlind
3. *Auka skilvirkni timburútvegunar/framboðs/virðis kedju*
- a. Hvetja til verkefna sem auka afköst í skógarvinnu og draga úr kostnaði timburflutninga á landi.
  - b. Auka vélvæðingu skógarhöggs og viðarflutnings úr skógi.
  - c. Hvetja til þróunar á staðbundnum timburmörkuðum og finna leiðir til þess að draga úr flutningskostnaði hráefnis milli landshluta
4. *Ferðaþjónusta*
- a. Rannsaka möguleika sem kunna að felast í skógartengdri ferðaþjónustu og tengsl hennar við ferðaþjónustu almennt
  - b. Kanna hvernig skógareigendur geti haft beinar tekjur af ferðaþjónustu
  - c. Stuðla að því að aðstaða fyrir ferðafólk í skógum standist kröfur nútímans
  - d. Stuðla að því að skóglendi nýtist til íþróttaiðkunar á borð við fjallahjólreiðar, skíðagöngu, hestaferðir o.m.fl.
  - e. Efla þátt skóga í menningartengdri ferðaþjónustu, fjölga skipulegum atburðum í skógum, svo sem skógardögum, útítónleikum, íþróttaviðburðum og gönguferðum með leiðsögn

Vísar

1. Núverandi timburframleiðsla og hlutur skógræktar í vergri landsframleiðslu
2. Áætlað framboð timburs á landinu í heild
3. Flatarmál og framleiðni timburskóga
4. Fjöldi starfa við skógrækt og tengdar greinar
5. Þátttaka í landshlutaverkefnunum í skógrækt

4. Áhersla: Samfélagsþróun, aðgengi og lýðheilsa

Nýta á skóga landsins til þess að auka lífsgæði og vellíðan landsmanna Auðvelda þarf aðgengi almennings að skóglendum og gera honum kleift að njóta þar útivistar, ekki síst í því augnamiði að bæta líkamlega og andlega heilsu fólks (= efla lýðheilsu). Þátttaka almennings í samfélagslegum verkefnum og félagastarfsemi tengdum skógrækt eflir félagsauð og styrkir félagslega innviði samfélagsins.

Markmið

1. Auka lífsgæði og vellíðan landsmanna með nýtingu skóga til útivistar, í þágu bættrar lýðheilsu

2. Próa þátt skógræktar í skólastarfi og símenntun
3. Efla tengsl skógræktar við samfélagið
4. Tryggja fólki aðgengi að skógi til útivistar
5. Auka fjölbreytni í útivistarmöguleikum í skógum
6. Skógar séu nýttir sem vettvangur fyrir fólk til að öðlast nýja færni og reynslu á ýmsum sviðum
7. Efla skógartengda verkþekkingu og verkmenningu.

Ástæður

1. Skógrækt stuðlar að bættum lífsgæðum. Skógur er náttúrlega heilsuþætandi umhverfi og hefur jákvæð áhrif á kvíða og þunglyndi með því að draga úr streitu og andlegri þreytu. Hann er ákjósanlegt umhverfi til að aðstoða fólk með hegðunarvandamál og andlega vanheilsu auk þess að vera kjörinn vettvangur til líkamlegrar heilsueflingar.
2. Með skógrækt er hægt að breyta illa fögnu og illnýtanlegu landi í land sem er ákjósanlegt til margra nota. Skógrækt feugar land, bætir umhverfisgæði og skapar vistlega umgjörð um byggð og samfélagsþróun. Árangursrík skógrækt hefur því mikið velferðargildi („yndisard“) fyrir flesta Íslendinga, hvort sem þeir nýta sér skóginn beinlínis eða ekki.
3. Skógar og tré skapa sterk staðareinkenni og verða hluti af menningu hvers staðar. Aðgengilegir og aðlaðandi skógar þurfa að vera við alla þéttbýlisstaði á landinu og mest er þörfin á höfuðborgarsvæðinu. Menningarlegir viðburðir og skipulögð útivera, svo sem gönguferðir með leiðsögn í skógum draga úr félagslegum hindrunum á því að fólk njóti skóga.
4. Skógrækt og tengdar umhverfisbætur skapa vettvang fyrir þátttöku almennings í félagslífi. Gott aðgengi að skógum skapar möguleika á ýmskonar íþróttaiðkun, náttúruskoðun og fræðslu.
5. Með skógrækt og í skóglendi eru tækifæri til að skapa störf við félagslega þjónustu þar sem fólk getur öðlast færni á ýmsum sviðum.
6. Menntun og fræðsla eru lykilþættir í sjálfbærri samfélagsþróun. Skógar eru frábærar „kennslustofur“ til að efla umhverfisvitund og byggja upp jákvæð viðhorf til menntunar hjá fólki á öllum aldri sem nýtur sín ekki í hefðbundnu skólaumhverfi.
7. Fólk með þekkingu á skógum og skógrækt í menningarlegu samhengi er líklegt til að styðja skógrækt, skógvernd og umhverfisvernd í víðara samhengi.
8. Fólk sem nýtur útivistar í skógi í æsku heldur því áfram á fullorðinsárunum.
9. Skóglendi og trjágróður í þéttbýli dregur úr áhrifum mengunar og öfgum í veðurfari.
10. Nauðsynlegt er að til staðar sé bæði fræðileg þekking (bókvit) og verkunnátta (verkvit) á öllu sem lýtur að ræktun, meðferð og nýtingu skóga. Afar mikilvægt er að laða vel menntað og hæfileikaríkt fólk til starfa við skógrækt. Slíkt fólk stuðlar að nýbreytni, auknum gæðum, samkeppnishæfni og framleiðni.

Aðgerðir

1. *Aukin lífsgæði og bætt lýðheilsa*

- a. Stuðla að ræktun og umhirðu á skóglendum í og við þéttbýli, sem aðlaðandi vettvang til hreyfingar, fræðslu, afslöppunar og afþreyingar m.a. með stuðningi við skógræktarfélag og sveitarfélag.
- b. Nota skógrækt til að bæta illa farið og illnýtanlegt land.
- c. Koma notagildi skóga á framfæri við skipuleggjendur og skipulagsyfirvöld og stuðla að skipulagningu skóglendis sem umgjörð byggðar, auka notkun trjáræktar til feegrunar í kringum hvers konar mannvirki og efla þekkingu og skilning á skógum sem umgjörð atvinnulífs.
- d. Auka þekkingu á leiðum til að ná fram sem mestum félagslegum ávinningi af skógum fyrir almenning.
- e. Auka viðurkenningu á þætti skóga í að efla lýðheilsu með hagkvæmari hætti en að reiða sig alfarið á „heilbrigðiskerfið“
- f. Koma á samstarfi við aðila innan heilbrigðisgeirans til að þróa og innleiða heilsuskógaverkefni.
- g. Hvetja almenning til þátttöku í skógrækt, t.d. á vegum skógræktarfélaga

2. *Gott aðgengi*

- a. Auka þekkingu á því hvað „gott aðgengi“ þýðir og finna leiðir til að bæta aðgengi almennings að skógum.
- b. Efla stuðning við ræktun skóga sem nýtast til útivistar á þeim svæðum og í þeim tilvikum þar sem líklegt er að sem flestir njóti þess.
- c. Hvetja skógareigendur við að bæta aðgengi almennings að skógum
- d. Tillit sé tekið til aðgengis almennings í skógræktaráætlunum
- e. Stuðla sérstaklega að aðgengi hreyfihamlaðra að skógum
- f. Stuðla að auknu trausti fólks á skógum sem öruggu og aðlaðandi umhverfi, t.d. með góðri umhirðu, framboði á fjölbreyttri aðstöðu til útivistar og viðveru skógarvarða.
- g. Viðhalda vegum, reiðleiðum og stígum í skóglendi og taka tillit til þeirra sem fyrir eru í skógræktaráætlunum.

3. *Auðvelda fólki að njóta útivistar í skógum*

- a. Hvetja til þess að fólk notfæri sér göngu- og hjólaleiðir í skóglendi í og við þéttbýli sem hluti af daglegum ferðum.
- b. Hvetja til samstarfs um bætt aðgengi og útivist sem þætti í landnýtingu í víðara samhengi, t.d. með landnýtingaráætlunum, skipulagsáætlunum sveitarfélaga og skógræktaráætlunum
- c. Stuðla að þróun aðferða við skipulagningu og umhirðu skóga til að þeir meigi nýtast á sem fjölbreytilegastan hátt
- d. Hvetja fólk til að njóta útivistar í skógum með því að bjóða uppá aðstöðu til afþreyingar af ýmsu tagi
- e. Auka útivistarmöguleika almennings á grænum svæðum og skóglendum innan þéttbýlismarkna

- f. Hvetja til aukinnar umhverfistúlkunar í skóglendum sem leið til að efla umhverfisvitund
  - g. Auka nýtingarmöguleika skóglenda fyrir mismunandi markhópa
4. *Menntun og fræðsla*
- a. Hvetja menntastofnanir til að notfæra sér skóga í kennslu og símenntun.
  - b. Auka tengsl skógargeirans við grunn- og framhaldsskóla með því að koma skógartengdu námi inni í sem flestar greinar í námskrár og með því að nota nám í skógi fyrir börn með sérþarfir
  - c. Auka viðurkenningu á gildi skógfræðináms fyrir margvíslega stjórnun og nýtingu auðlinda
  - d. Kanna og þróa möguleika skóga m.t.t. símenntunar
  - e. Nota skóglendi til að kynna mikilvægi skógræktar í sjálfbærri þróun, þar á meðal í loftslagsmálum og vernd líffræðilegrar fjölbreytni
  - f. Efla fræðslu til skógræktenda, t.d. með námi á borð við *Grænni skóga* eða fræðslu á vegum Skógræktarfélags Íslands o.fl. aðila
  - g. Tryggja að nám í skógfræði uppfylli þarfir skógræktargeirans
5. *Aukin tengsl innan samfélagsins*
- a. Efla þátttöku samfélagsins í skógrækt með námskeiðum fyrir starfsfólk sveitarfélaga, leiðbeiningum um skógrækt í umhverfi þéttbýlis og með styrkjum.
  - b. Viðhalda góðum tengslum skógræktarfélaga, félagasamtaka, ríkisstofnana, skógarbænda og fyrirtækja sem tengjast skógrækt.
6. *Vinna við skógrækt*
- a. Fyllsta öryggis verði gætt í allri skógarvinnu.
  - b. Stuðla að því að hæft starfsfólk vilji vinna innan skógræktargeirans með því að leita leiða til að gera störfin fjölbreytt og áhugaverð.
  - c. Hvetja til þróunar í starfi með því að bjóða starfsfólki í skógræktargeiranum aukna möguleika til endurmenntunar og símenntunar.
  - d. Auka framboð sumarstarfa við skógrækt. Sumarstörf ungs fólks við skógrækt eru gefandi og þroskandi.

Vísar

1. Fjöldi heimsóknna í íslenska skóga
2. Fjöldi skóla sem tekur þátt í skógartengdum kennsluverkefnum.
3. Fjöldi fólks sem sótt hefur námskeið í skógrækt undanfarið ár.
4. Hlutfall þjóðarinnar sem býr innan 500 metra frá opnu skóglendi sem er stærra en 2 ha að flatarmáli. Einnig hlutfall þjóðarinnar sem býr innan 4 km frá opnu skóglendi sem er stærra en 20 ha.
5. Fjöldi og lengd göngustíga í skógum.
6. Viðhorfskannanir til útivistaraðstöðu í skógum.
7. Lýðheilsuvísar í tengslum við þátttöku í heilsuskógaverkefnum.
8. Fjöldi sjálfboðadaga við skógrækt.

5 Áhersla: Umhverfisgæði og líffræðileg fjölbreytni

Skógar og skógrækt verði til að vernda og auka gæði umhverfisins, bæta og fegra landslag og styðja við endurreisn og eflingu líffræðilegrar fjölbreytni.

Markmið

1. Vernda jarðveg, vatnsgæði og loftgæði
2. Stuðla að fjölbreyttu og fögru landslagi.
3. Endurreisa, efla og vernda líffræðilega fjölbreytni með skúgvernd, nýskógrækt, umhirðu og aðgerðum sem lúta sérstaklega að skóglendi og skógartegundum.
4. Auka þekkingu á hlutverki skóga í umhverfismálum og tryggja að tillit sé tekið til þeirra við ákvarðanir.

Ástæður

1. Rýrt og rofið land hefur neikvæð áhrif á lífsgæði og hugarástand fólks og stendur ekki undir teljandi kröfum um líffræðilega eða efnahagslega framleiðni. Framleiðslumikil vistkerfi, svo sem skógar, eru undirstaða sjálfbærrar þróunar; fjárhagslega, félagslega og umhverfislega.
2. Vatnsmiðlunareiginleikar skóga verja og bæta vatnsgæði. Skóglendi tefur framrennsli úrkomu og snjóleysinga, varðveitir raka í jarðvegi og dregur þar með úr flóðum og vatnsrofi sem spillt geta vatnsbólum og lífríki vatnsfalla.
3. Jarðvegur er mikilvæg náttúruauðlind sem hefur rýrnað á stórum hluta Íslands sökum skógareyðingar og beitara. Skógur veitir betri vörn gegn vind- og vatnsrofi jarðvegs en annar gróður. Skóggræðsla er þannig besta forvörnin gegn hnignun landkosta og líffræðilegra ferla
4. Aukin skógarþekja skapar nýja landslagsvídd og skerpir mun milli gróðurs og auðnar. Með réttu skipulagi geta ræktaðir skógar orðið til þess að auka upplifun fólks af fögru útsýni og landslagi.
5. Viðhald og efling á líffræðilegri fjölbreytni er mikilvægur þáttur í sjálfbærri þróun.
6. Skógurinn skapar búsvæði fyrir skógfugla og annað sérstætt og fágætt skógarlífriki. Margar fremur sjaldgæfar lífverutegundir eru háðar skógum og skógarjöðrum. Skóglendi var höfuðvistkerfi láglendis á Íslandi fyrir landnám en meira en 95% þess hefur eyðst af mannavöldum síðan. Þeir náttúruskógar sem eftir eru hafa því mikið gildi m.t.t. verndunar á líffræðilegri fjölbreytni.
7. Rannsóknir, jafnt innlendar sem erlendar, staðfesta að ræktaðir skógar, sem samanstanda að stórum hluta af innfluttum trjátegundum, auka líffræðilega fjölbreytni á landslagsvísu og ýmis önnur umhverfisgæði.
8. Rannsóknir sýna einnig að ræktaðir skógar innfluttra trjátegunda nýtast sem búsvæði fyrir fjölda innlendra lífverutegunda.
9. Hægt er að efla líffræðilega fjölbreytni með samhæfingu skógræktar við aðra landnýtingu, þ.m.t. náttúruvernd.
10. Loftgæði hafa mikil áhrif á heilsufar fólks. Tré og skóglendi, einkum í þéttbýli, bæta loftgæði með því að fanga svifryk og taka upp mengandi lofttegundir á borð við brennisteinsdíoxíð og ósón.

11. Fjölbreytt náttúra og landslag er meginaðdráttarafl ferðaþjónustu ásamt hinu sögulega umhverfi.
12. Víða á landinu er að finna ræktaða garða og skóga sem gegna menningarsögulegu hlutverki og hlutverki við varðveislu erfðaefnis á lands- og heimsvísu. Þar er víða að finna innfluttar trjátegundir sem eru sjaldgæfar eða í hættu í heimkynnum sínum. Ræktun á Íslandi getur haft þýðingu fyrir vernd þeirra á heimsvísu.

Aðgerðir

1. *Vernd jarðvegs, vatns og loftgæða*
  - a. Auka skógrækt til uppgræðslu og jarðvegsverndar á rofsvæðum og öðru rýrlendi.
  - b. Efla rannsóknir á hlut skógræktar í jarðvegs-, vatns- og loftgæðavernd.
  - c. Varast að valda jarðvegsrofi með framkvæmdum sem tengjast skógrækt svo sem við jarðvinnslu og slóðagerð.
  - d. Kynna gildi borgarskóga og trjálunda við að draga úr mengun í þéttbýli.
2. *Framlag skógræktar til landslags*
  - a. Auka þekkingu á landslagsþáttum, vernda sérstætt landslag og nýta möguleika skógræktar til að fegra land með góðri hönnun og áætlanagerð í skógrækt.
  - b. Próa landslagsgreiningu, hönnun, ræktunaráætlanir og leiðbeiningar um skógrækt m.t.t. þess hvernig fella megi ræktaða skóga að landi.
  - c. Hvetja til umhirðu skóga (s.s. grisjunar og endurgróðursetningar) til að auka tegundafjölbreytni, bæta ásýnd og innra og ytra útsýni (*nærhrif* og *fjarhrif* skóganna).
  - d. Auka fjölbreytni búsetulandslags með skógrækt. Skógar verði sjálfsagður og mikilvægur þáttur í búsetulandslagi.
  - e. Fella ber ræktaða skóga að landslagi þannig að ekki verði lýti af. Hvetja skal til varkárni í nýskógrækt og meðferð skóga og huga vel að þeim landslags- og útsýnisbreytingum sem óhjákvæmilega verða.
  - f. Vernda sérstaklega sögulega skógarlundi og stök gömul og sögufræg tré.
  - g. Skilgreina kröfur um skógræktaráætlanir, þ.m.t. um landslag, náttúru- og minjavernd.
  - h. Stuðla að vernd fornleifa og sögustaða, þar með talið sögutengda landslagsþátta, með vandaðri hönnun og áætlanagerð í skógrækt.
3. *Efla líffræðilega fjölbreytni*
  - a. Framfylgja nauðsynlegri vernd á skóglendi innan þjóðskóga, þjóðgarða, friðlanda og annarra opinberra verndarsvæða.
  - b. Auka vernd á náttúrlegum skógarleifum, en þær geta haft að geyma fágætar lífverutegundir.
  - c. Beina verndaraðgerðum að tegundum sem eru á válistum, eru háðar skógum og þykja í mestri hættu.
  - d. Endurreisa skógarvistkerfi á skóglausum svæðum, ekki síst á rýru, rofnu og örfoka landi og í landshlutum þar sem lítill skógur er eftir.
  - e. Tryggja að tillit sé tekið til skóglendis og vernd þess í skipulagsáætlunum.

- f. Stuðla að aukinni beitarstjórnun þannig að búsmali verði í auknum mæli girtur af en ekki hvert einasta skógræktar- eða skógverndarsvæði.
- g. Hvetja til fjölbreytni í gróðursetningu með vandaðri hönnun skóga. Ræktun skóga með fjölbreyttu tegundavali gerir þá meira aðlaðandi fyrir fólk, en jafnframt hæfari til að bregðast við sýbreytilegum aðstæðum og óvæntum áföllum, auk þess að efla betur líffræðilega fjölbreytni.
- h. Hrinda í framkvæmd og efla umfangsmikil verkefni í endurreisn skóglendis á auðnum, verkefni á borð við Hekluskóga, Landgræðsluskóga og Kolvið.
- i. Stefna um verndun erfðalinda fylgi nýjustu þekkingu og að framboð á besta fáanlega erfðaeftni til skógræktar verði tryggt.

4. Auka vitund

- a. Auka vitund, skilning og upplifun fólks af umhverfinu í öllum gerðum skóga og auka þátttöku almennings í skógvernd, t.d. í gegnum skógræktarfélag.
- b. Hvetja skóla til að nýta sér skóga í kennslu um umhverfismál, þ.m.t. vatns- og jarðvegsvernd, líffræðilega fjölbreytni og náttúruvernd.
- c. Auka vitund á þýðingu allra skóga fyrir umhverfisbætur og umhverfisvernd.
- d. Auka vitund á þýðingu líffræðilegrar framleiðslu.
- e. Skógar séu vottunarhæfir skv. viðurkenndum vottunarkerfum

5. Auka þekkingu til vandaðrar ákvarðanatöku

- a. Tryggja að tekið sé tillit til verndarþátta við ákvarðanir um stuðning við skógrækt og útgáfu leiðbeininga.
- b. Auka þekkingu á leiðum til að efla umhverfis- og náttúruvernd samhliða öðrum markmiðum með skógrækt.
- c. Auka rannsóknir á líffræðilegri fjölbreytni skóglenda.
- d. Þróa mælikvarða og úttektir á líffræðilegri fjölbreytni og öðrum umhverfisþáttum og innleiða þær í íslenskri skógarúttekt (ÍSÚ), auk þess að efla ÍSÚ til að fá heildarmynd af samsetningu og ástandi skóglenda.
- e. Skógræktargeirinn taki virkan þátt í stefnumótun í umhverfismálum.

Vísar

1. Árleg gróðursetning í örfoka land.
2. Flatarmál skóglenda sem um gilda umhirðu- og nýtingaráætlanir.
3. Flatarmál náttúruskóga og ræktaðra skóga.
4. Fjöldi skógartengdra tegunda á válistum þar sem stofnstærðir eru stöðugar eða að aukast á móti fjölda þar sem stofnstærðir eru að minnka.
5. Flatarmál friðaðra skóga.
6. Árlegt flatarmál nýskógræktar eftir landgerð.
7. Árlegt flatarmál skógareyðingar.
8. Uppbygging og samsetning skóga.

3. Hluti: Innleiðing

3.1 Inngangur

Stefna Íslands í skógrækt skapar umgjörð um framþróun skógræktar í landinu til langs tíma. Hún á að samræmast landnýtingu í víðara samhengi og stuðla að almennum markmiðum stjórnvalda um velferð og sjálfbæra þróun samfélagsins.

Tiltölulega lítill hluti af skóglendi Íslands er í eigu eða umsjá ríkisins, en meirihluti í eigu og umsjá einstaklinga, félagasamtaka eða sveitarfélaga. Þessir aðilar munu allir eiga þátt í að framfylgja stefnunni en áherslur þeirra geta verið mismunandi.

Framkvæmd þessarar stefnu er háð opinberum framlögum, þótt stefnt sé að fjárhagslegri sjálfbærni í framtíðinni. Samfélagið nýtur ávinningsins á löngum tíma og því þarf hið opinbera að bera ábyrgð á að stefna þessi nái fram að ganga.

3.2 Helstu atriði til hliðsjónar við innleiðingu á skógræktarstefnu

Sjálfbær skógrækt

- Skógrækt á Íslandi verði hagfræðilega, félagslega og umhverfislega sjálfbær.
- Til verði fjárhagslega sjálfbær og þjóðhagslega arðbær skógarauðlind.
- Skógrækt verði snar þáttur í sjálfbærri byggðaðróun.
- Skógar séu vottunarhæfir skv. viðurkenndum vottunarkerfum.

Langtíma áætlanir

- Skógrækt þarf að skipuleggja í áratugum og öldum. Góð áætlanagerð er nauðsynleg til að lýsa og ná fram markmiðum með sem mestri hagkvæmni.
- Skógræktarverkefni starfi eftir staðfestum langtímaáætlunum.
- Nýtingaráætlanir gildi um sem flesta skóga.

Nýskógrækt og umhirða

- Höfuðviðfangsefni í íslenskri skógrækt er að auka flatarmál skóga.
- Nýskógrækt með gróðursetningu er helsta leiðin til að ná markmiðum um aukið flatarmál skóglendis. Með tímanum tekur við grisjun og önnur umhirða sem er misjöfn eftir staðbundnum markmiðum skógræktar. Meðal meginmarkmiða þessarar stefnu er að bæta árangur í nýskógrækt og að meðferð skóga nýtist til að ná settum markmiðum á hverjum stað.
- Skógrækt má stunda með ýmsum markmiðum og leiðum. Val á tegundum og aðferðum fer eftir settum markmiðum.
- Auk gróðursetningar er víða hægt að auka flatarmál skóglendis með sjálfsáningu í kjölfar friðunar fyrir beit. Aukin beitarstýring mun leiða til þess að fleiri svæði gróa upp til skógar með sjálfsáningu.
- Grisjun er helsta aðgerðin í umhirðu skóga. Hún er mikilvæg fyrir árangur skógræktar í viðarframleiðslu og til að gera skógana aðlaðandi fyrir fólk.

Þátttaka

- Stuðningur áhugafólks, skógræktenda, eigenda og notenda skóga er bráðnauðsynlegur fyrir velgengni skógræktar á Íslandi.

- Sérþekkingu er miðlað á ráðstefnum og opnum fræðslufundum.
- Samstarfi út á við, svo sem við orku-, samgöngu-, heilbrigðis-, mennta-, landbúnaðar- og ferðaþjónustugeirana, er mikilvægt til að framfylgja markmiðum skógræktar.
- Samstarf við skipulagsyfirvöld ríkis og sveitarfélaga er nauðsynlegt til þess að skógrækt sé hluti af og styrki þá sameiginlegu sýn sem birtist í skipulagsáætlunum.
- Hvatt er til fleiri samstarfsverkefna milli aðila sem koma að skógrækt á einn eða annan hátt.

Brevtileg forgangsatíði á landshluta- og staðarvís

- Þörf er á að fólk taki virkan þátt í skógrækt og ákvarðanatöku um landnýtingu á sínu svæði. Er það gert með þátttöku í skógræktarfélögum, félögum skógarbænda og öðrum félögum sem fást við landnýtingu. Slík félagasamtök fylgjast með og gera tillögur varðandi gerð skipulagsáætlana í sínum sveitarfélögum.
- Skógræktarfélög og félög skógareigenda komi sínum skoðunum og áherslum á framfæri við sín samtök, þ.e. Skógræktarfélag Íslands og Landsamtök skógareigenda og við viðkomandi landshlutaverkefni í skógrækt og Skógrækt ríkisins.
- Skógrækt ríkisins mun vinna með skipulagssviðum sveitarfélaga við að efla þátt skógræktar í staðaráherslum.

Fagleg vinnubrögð

- Mikilvægt er að skógfræðingar og aðrir sem veita ráðgjöf á sviði skógræktar séu vel að sér í faginu og haldi þekkingu sinni við með símenntun og þátttöku í ráðstefnum og fylgist með nýjustu rannsóknaniðurstöðum.
- Ekki er síður mikilvægt að skógareigendur, verktakar og aðrir framkvæmdaaðilar hafi þá þekkingu sem nauðsynleg er til að góður árangur náist. Því er símenntun þeirra einnig nauðsynleg.
- Skógrækt ríkisins hafi eftirlit með því að skógræktaráætlanir, önnur ráðgjöf og þjónusta skógfræðinga sé samkvæmt ströngustu kröfum um fagleg vinnubrögð.

3.3: Leiðir til innleiðingar

Fimm meginleiðir verða farnar til að hrinda þessari stefnu í framkvæmd.

Upplýsingar og ráðgjöf

- Markviss kynning á skógrækt hvetur fólk til dáða.
- Þörf er á góðri þekkingu við allar ákvarðanir. Öflun, viðhald, þróun og miðlun þekkingar er grundvöllur skógræktarstarfsins.
- Skógræktarrannsóknir hafa það að leiðarljósi að efla og bæta árangur í skógrækt.
  - Skógrækt ríkisins er þekkingar, þróunar og þjónustuaðili í skógrækt á Íslandi. Rannsóknastöð Skógræktar ríkisins á Mógilsá er miðstöð skógræktarrannsókna á Íslandi. Meginhlutverk hennar eru að skapa þekkingargrunn fyrir skógrækt og stuðla að nýsköpun og framþróun

- Rannsóknir í skóg- og trjárækt eru meðal hlutverka Landbúnaðarháskóla Íslands samhliða námi í skógfræði.
- Stök verkefni er tengjast skógum eða skógrækt fara fram á öðrum stofnunum. Oft eru þessir aðilar í nánú samstarfi um rannsóknaverkefni og er áhersla lögð á að svo verði áfram.
- Hlutverk fagraðs rannsóknastöðvarinnar á Mógilsá er að treysta rannsóknasamstarf helstu hagsmunaaðila í skógrækt
- „Skógrækt í sátt við umhverfið“ eru stefnumótandi leiðbeiningar um ýmsa þætti nýskógræktar sem finna má á vefsíðu Skógræktarfélags Íslands. Hagsmunaaðilar innan og utan skógræktargeirans komu að gerð þeirra og þær eru byggðar á lögum og reglugerðum að verulegu leyti. Skógræktendur eru hvattir til að kynna sér og fylgja þessum leiðbeiningum
- Stefna í skógrækt hefur áhrif á stefnumótum á öðrum sviðum. Stefna á öðrum sviðum hefur áhrif á skógrækt. Markmiðið er samþætting á sem víðustum grunni.
- Skógræktaráætlanir, allt frá landsáætlun til ræktunaráætlana fyrir einstaka jarðarparta, eru mikilvægur þáttur í að hrinda stefnunni í framkvæmd. Áfram verður unnið í framþróun áætlanagerðar.

Lög og reglugerðir

- Um skógrækt á Íslandi gilda skógræktarlög nr. 3/1955 (með seinni tíma breytingum) og er Skógrækt ríkisins ætlað að framfylgja þeim. Markmið laganna; að vernda skóga sem fyrir eru, að rækta nýja skóga þar sem henta þykir og að leiðbeina um skóga og skógrækt, eru enn í fullu gildi. **Hins vegar endurspeglar löggin ekki núverandi skógræktarstarf og því er nauðsynlegt að endurskoða þau.**
- Stærsti hluti nýskógræktar fer fram með opinberum stuðningi á grundvelli laga um landshlutaverkefni í skógrækt nr. 95/2006. Landshlutaverkefni eru: Héraðs- og Austurlandsskógar, Suðurlandsskógar, Skjólsskógar á Vestfjörðum, Norðurlandsskógar og Vesturlandsskógar. Þar er það markmið sett að rækta skóg á 5% láglendis og stuðla að atvinnuþróun í dreifbýli. **Eðlilegt er að þessi lög verði endurskoðuð samhliða endurskoðun skógræktarlaga og sameinuð þeim.**
- Skógrækt á stærra svæði en 200 ha eða á verndarsvæðum er háð meðferð skv. 2. viðauka í lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000. Er skógrækt á slíkum svæðum tilkynningarskyld til Skipulagsstofnunar, sem síðan úrskurðar hvort viðkomandi framkvæmd sé háð fullu mati á umhverfisáhrifum. Um leið er skógrækt á slíkum svæðum háð framkvæmdaleyfi skv. skipulags- og byggingarlögum nr. 73/1997. **Mikilvægt er að tekið sé tillit til hagsmuna skógræktar þegar þessi ákvæði koma til endurskoðunar.**
- Skógrækt á einstaka svæðum getur einnig fallið undir ákvæði fleiri laga og reglugerða, einkum náttúruverndarlaga nr. 44/1999, þjóðminjalaga nr. 107/2001 og reglugerðar nr. 583/2000 um innflutning, ræktun og dreifingu útlendra plöntutegunda. **Mikilvægt er að tekið sé tillit til hagsmuna skógræktar þegar lög þessi og reglugerðir koma til endurskoðunar.**

Hvatar

- Flestir skógræktendur finna hjá sér innri hvatningu til að stunda skógrækt. Stundum er hún orðuð á þann veg að fólk vilji „fegra land“ eða „greiða skuldina við landið“ en oftast er það ánægjan af því að rækta, skapa og bæta sitt nánasta umhverfi sem knýr fólk áfram. Slík innri hvatning takamarkast þó oft af ytri aðstæðum, einkum fjárhagslegum, og því þurfa skógræktendur að hafa aðgang að fjármagni til að hin innri hvatning nýtist.
- Sumir finna hvatningu í von um ágóða af skógrækt. Getur þar verið um að ræða hagnað af væntanlegri sölu afurða, sem þó kemur vart til fyrir en að nokkrum áratugum liðnum frá upphafi skógræktar. Nærtækara er að verð á landi eykst með tilkomu skógar og sjá skógareigendur því ágóða í formi aukins verðmætis eigna sinna.
- Mest fjárhagsleg hvatning til skógræktar á vegum hins opinbera er í gegnum landshlutaverkefni í skógrækt, sem veita framlög til skógræktar á bújörðum. Framlög nema 97% af stofnkostnaði við skógrækt.
- Landgræðsluskógar eru samstarfsverkefni Skógræktarfélags Íslands, Skógræktar ríkisins, Landgræðslu ríkisins og umhverfisráðuneytisins sem veita framlög í formi plantna til gróðursetningar í rýrt land. Flestir þátttakendur í því verkefni eru skógræktarfélag og sjá þau um gróðursetningu, ýmist sjálf eða í samstarfi við sveitarfélög.
- Mörg sveitarfélög styðja við skógrækt á einn eða annan hátt.
- Fyrirtæki hafa stuðlað að skógrækt með ýmsum hætti.
- Styrkir til skógræktar eru einnig fáanlegir frá Landgræðslusjóði og Pokasjóði og sum skógræktarfélag auk Yrkjusjóðs og Hekluskógaverkefnisins afhenda plöntur til gróðurestningar.

Hugsanlegir hvatar (hvatar sem gott væri að innleiða)

- Verslun með losunarheimildir á gróðurhúsalofttegundum á eftir að þróast á komandi árum og getur binding kolefnis með skógrækt verið leið til að skapa slíkar losunarheimildir. Myndun markaðar á þessu sviði getur orðið verulegur hvati til aukinnar skógræktar.
- Kynbætur. Framboð á vel aðlöguðum og fljótvöxnum trjám gerir skógræktendum kleyft að ná góðum árangri. Vart finnst betri hvatning en góður árangur.
- Skattar. Hægt er að ná fram tilteknum markmiðum með skattlagningu eða með undanþágum frá skatti, t.d. að hvetja til skógræktar almennt eða hvetja til skógræktar í tilteknum tilgangi.

Opinber þjónusta og eftirlit

- Skógrækt er studd af þjónustu opinberra og einkaaðila á ýmsum sviðum. Um er að ræða innviði samfélagsins sem skógrækt er háð ekki síður en önnur stafsemi. Má þar nefna vegagerð og aðrar samgöngur, fjarskiptaþjónustu, landupplýsingar og margt fleira.
- Framboð á leiðbeiningum, upplýsingum, fræðslu og almennri markaðssetningu af hálfu opinberra þjónustuaðila getur hvatt til sjálfbodastarfs í skógrækt.
- Bein aðkoma hins opinbera að skógræktarverkefnum er nauðsynleg þar sem aðrar leiðir eru ekki líklegar til að ná settum markmiðum, eru of kostnaðarsamar eða þar

sem hraða þarf framkvæmdum. Slík aðkoma getur verið á því formi að leggja fram land, vinnuafli eða fjármagn. Aðkoman getur verið allt frá tiltölulega litlum stuðningi við verkefni á vegum annarra (t.d. að veita skógræktaraðila ráðgjöf) til þess að hið opinbera sjái alfarið um þau (t.d. framkvæmd á íslenskri skógarúttekt). Hið opinbera kemur með beinum hætti að landnýtingu með rekstri á þjóðskógunum.

- Þjóðskógarnir eru 58 talsins, allt frá smáreitum til stærstu og mestu skóga landsins. Skógrækt ríkisins hefur umsjón með þjóðskógunum í þágu íslensku þjóðarinnar. Þjóðskógarnir eru reknir með það að leiðarljósi að:
  - veita almenningi aðgang að þjóðskógunum til útivistar,
  - vernda skóga, þ.m.t. skógarvistkerfi, líffræðilega fjölbreytni, erfðalindir, sögulega þætti og landslagsþætti,
  - vera vettvangur rannsókna,
  - stuðla að framþróun á sviði skógræktar og skógarnytja,
  - veita fræðslu um skóga og skógrækt og
  - taka þátt í aukningu skóglendis á Íslandi.
- Í rekstri skóga í eigu opinberra aðila verði lögð aukin áhersla á:
  - aðkomu nærsamfélagsins í rekstri skógana,
  - nánara samstarf við ferðaþjónustunna,
  - þátttöku í skógrækt í og við þéttbýli,
  - upplýsingaveitu um aðstöðu til útivistar í skógum,
  - upplýsingaveitu um vernd og endurheimt skóglendis,
  - vinnu með einkaaðilum að þróun á úrvinnslu skógarafurða,
  - efla hæfni og reynslu starfsfólks í að vinna með ýmsum samstarfsaðilum.
- Í rekstri skóga í opinberri eigu verður sérstök áhersla lögð á:
  - Varðveislu skóga, skógarreita og einstakra þátta í skógum sem hafa mikið skógfræðilegt, sögulegt eða nátturufarslegt verndargildi,
  - skóga og skógrækt í þágu fólksins og sjálfbærrar byggðaðróunar,
  - vernd og efling líffræðilegrar fjölbreytni,
  - framleiða viðarafurðir til að stuðla að uppbyggingu úrvinnsluiðnaðar,
  - nýta eignabreytingar í þágu framþróunar og aukinnar þjónustu
- Skógrækt ríkisins mun halda áfram að þróa nýtingaráætlanir í þjóðskógunum til að ná þessum markmiðum. Hvatt er til þess að aðrir skógareigendur geri nýtingaráætlanir fyrir sína skóga.
- Skógrækt ríkisins fái það hlutverk skv. lögum að safna upplýsingum og hafa faglegt eftirlit með áætlunum og framkvæmdum í skógrækt á vegum hins opinbera.

3.4 Innleiðing

Hlutverk Skógræktar ríkisins

Skógrækt ríkisins er hið opinbera stjórnvald á sviði skógræktar og heyrir undir umhverfisráðherra. Hún mun fást við innleiðingu stefnu Íslands í skógrækt, fylgja henni eftir, meta framvindu hennar og veita upplýsingar þar um.

Vörður og markmið

Stefnan sem hér er lögð fram verður grunnur að traustum rammaáætlunum (landsáætlun og landshlutaáætlunum í skógrækt) um framtíð skógræktar á Íslandi til næstu áratuga. Sértekur vörður og markmið (áætlanir um að ná tilteknum árangri á tilsettum tíma) hafa ekki verið mótaðar hér en verða mótaðar í tengslum við gerð landsáætlunar.

Áætlanir um innleiðingu

- Stefna þessi á að leiða af sér framfarir í skógrækt með árangursríkum verkefnum. Á grundvelli hennar mun Skógrækt ríkisins gera 10 ára landsáætlun um skógrækt og skemmri tíma framkvæmdaáætlanir. Þær munu innihalda vörður og markmið sem einnig taka mið af fjárframlögum. Þær fyrstu verða til á árinu 2015 og verða aðgengilegar á vefsíðu Skógræktar ríkisins.
- Á grundvelli þessarar stefnu munu landshlutaverkefnið í skógrækt gera 10 ára landshlutaáætlun um skógrækt og skemmri tíma framkvæmdaáætlanir. Þær munu innihalda vörður og markmið sem einnig taka mið af fjárframlögum.

Endurskoðun

Skógrækt ríkisins metur þörfina á heildarendurskoðun skógarstefnunnar, í samráði við umhverfisráðherra, ekki síðar en árið 2020.